

Н. Струтинський.

СТРАЙК

СЦЕНІЧНИЙ ОБРАЗ В ТРОХ ДІЯХ
З ЖИТЯ ХЛІБОРОБІВ В ГАЛИЧИНІ

Ціна 20 центів.

З друкарні „Свободи“, 83 Grand Street,
JERSEY CITY, N. J.

„РУСЬКИЙ ШТУКАР“

ДУЖЕ ЦІКАВА І ЗАБАВНА
КНИЖКА,

яка містить в собі 212 штук, фіглів і жартів, пригожих до розвеселеня товариства, гостей, читальників, друзів і т. д. В книжці тій подає ся наука як ті штуки виконати, щоб вони були задивляючими. Хто спритний, може доказувати чудес таним коштом і бути героєм забави, а товариство найде милу розривку і позиточно переведе вільний від праці час.

Замовлення і гроші посилайте до:

„S V O B O D A“

83 Grand Str., Jersey City, N. J.

„СВЕКРУХА“

Комедія в 3-ох діях Льва Лопатинського.

Ся штука надаєсь для аматорських вистав.
У ній виступає лиш сім осіб.

ЦІНА ЗА 7 ПРИМІРНИКІВ

враз з пересилкою \$1.50. Поодинокю 25 цнт.

Замовляйте:

„S V O B O D A“

83 Grand St., Jersey City, N. J.

Струтинський, Н

Strajk

СТРАЙК

СЦЕНІЧНИЙ ОБРАЗ В ТРОХ ДІЯХ
З ЖИТЯ ХЛІБОРОБІВ В ГАЛИЧИНІ.

□□□

НА ПИСАВ

Н. СТРУТИНСЬКИЙ

Ціна 20 цнт.

1915.

З друкарні „Свободи“, 83 Grand Street,
JERSEY CITY, N. J.

ВИСТУПАЮЧІ ОСОБИ:

Вокоман Підскакевич, тишовий „латка”
середних літ.

Реєнтий, чоловік старший.

Настуня, його дочка.

Маруся, подруга Насті.

Іван, жидівський понинач.

Семен, академик.

Василь, молодий господар.

Василиха, його жінка.

Никола, молодий парубок.

Матій, молодий парубок.

Мордко, арендар.

Павлуньо, школяр.

Юрко, школяр.

Жандарм.

ДІЯ І.

Сцена представляє алькір у корчмі.

Ява І.

(При столі сидять вокоман і реєнтій. Перед ними фляшка, келишки і закуска).

Вокоман. Кажу вам, пане реєнтій, та то вже скаране Боске з тими хамами! Нині цілий сьвіт до гори ногами пішов! А то все, пане дзю, через тих ішеклєнтих радикалуф.

Реєнтій. Ваша правда, господице Подскакевич! Ті прокляті гардиґали збуитовали ціле село. Позаводили якісь читальні, позанісовали якісь гардиґальські книжки та газети, а все — вибачте — шмаркачі, що ще і молоко під носом не обісхло. Пошанівку не дадуть нікому — не пошанують ані сивого волоса, ані даже духовного званія!

Вокоман. Та де хлопови до письма! Мурга — панє дзею — най нає добре ціпом махати, косити, але від книжки вара! Письмо — панє дзею, лиш хлопа псує.

Реєнтій. Та коби-то господине, хоть письмо! Давно заки із'учил аз буки — то таки добре буків скоштував. А нині що?! Самі фіглі-міглі! Учать дїтній якоїсь куцохвостої хвонетики і за 2—3 місяці уже таке шмаркате (показує руков) бере ся читати. За моїх времен не так бувало. От і я щось зо штири роки до старого дяка ходив, заки азбуку укінчив. Донерва тогди узяв ся писати. Давно видите, учили ґрунтовно, фундаментаљно. Не то що тепер — чисте тьфу! (слюває).

Вокоман. Не дармо-то пан грабѣя Голопяцкий на сеймі кричав, аби ані цента не дати на школи. То всьо, панє дзею, фармазоньска мода! Не так то бувало за панованя наших польскіх крульов. Тогди було знати, хто пан, а нині, о крульово польска, такий хам перед тобою навіть шапки не здїйме.

Реєнтій. Нині, господине, хїба ще оден Москаль тримає рихт. Малчі дурак! Стунай дурак! Папюл вон дурак! оттак там роблять з мудрагелями. Там ще тримають старий закон і обичай! Там пан папюм, нині папюм, а і дяк по-при папамає одвітну свому чину честь і шацуюнок.

Вокоман. Абпсьте, панє дзею, і знали, що то правда. Наш дідич, а муй хлебодавця, пан Задовжиньскій, всегда вздыхає, щоби як найскорше під Москаля піти. Як ся зійдуть із вашим попом, то вже, панє дзею, ради собі не можуть дати із тов Росієв. Називають нашу Австрію жидівским краєм, але під московским царем, то, пинсенгам Богу, справедливий попівско-паньскій рай! Мовчи та книші облизуй!

Реєнтій. Згадалисьте, господине, за їду, а мені по череві гейби ножем. Балакаємо тай за закуску і трунок забули. Вишіймо господине Валентій, на щасливу нам годину а на проклятіє усім гардигалам! (Наливає з фляшки, але трунку лиш пару капель). Ов-ва! яж бо і знав, що ти уже висхла. (Кричить з-за стола) Мордку! Мордку! а подай но нам водку!

Ява II.

(Входить жидок із флянкою в руках, котру кладе на столі. Відтак спирає ся руками о стіл і говорить).

Жид. Чи чули панове щось нового?

Оба. Ні, або що?

Жид. Ай вай мір! Дуже кепскій генешфт із наш пан дзеджиц!

Вокоман. Що? Може заслаб?

Жид. Єще гірше!

Вокоман. Умер?!

Жид. Єще гірше!

Вокоман. Шляг го трафіл?

Жид. Єще гірше!

Вокоман. Забили го, зрабували, ліцитація, севестрація?!

Жид. Єще гірше!

Вокоман (зриває ся і потрясає жидом). Та говори вже раз парху, що шшитрафіло сен мему хлебодафци?!

Жид. Ну?! На що пану вукомону менї телепати. Ауф майне мунес я тому нич не винне.

Вокоман. Жидку, не муч мене! Кажн усьо, бо зараз ти зроблю капурец!

Жид. Ну?! Менї розповідало Іван і Гриць і Гаврило, що хлопн казало, що не підуть на паньске робити, як пан дідич не буде більше платив.

Вокоман (пускає жиди). Тере-фере панє дзею. Байки плетеш жиде. Може не піде твій Іван, Гриць та Гаврило, бо в них тільки роботи, що у тебе під лавов лежати. Але від решти, панє дзею, я і не обжену ся.

Жид. Усю біду роблять ті просьвітники, читальники, шляг зол их трейфен! То не є жаден

сьміх! Воно направду урадило, щоби ніхто а ніхто до пан дідич не пішло робити.

Вокоман. Та то бунт, революція, пане дзсю! Зараз лечу до пана старости нех дає жаңдармуф, войско, баґнети!

Ява III.

(Входить жандарм і салютує усім).

Вокоман. Пане постенфірер! З неба пан упаді! За вовка помовка а вовк за двермі.

Жандарм. Цо такєго?

Вокоман. Прошен сядаць а насамшиуд ви-піць трошкен контушуфкі! (Наливає і не сам) Шу-лем! (подає жандармови).

Жандарм. Хайм! (не) Моцна невяра! чиста шабасуфка!

Реєнтій (бере келишок і фляшку і наливає собі). Господине фір, маємо в селї новину.

Жандарм. Яку пане Лямполіз? Весіле чи хрестини? А може обоє за одним заходом, як то співають: А в нашої Катерини і весіле і хрестини.

Реєнтій. Жартуйте здорові, але тут шнасу нема. Най вам лише Мордко розповість.

Жид. Що я знаю, то і ви знаєте і пан вукомон. Вибачайте панове, але я мушу за шинквас. (Відходить).

Вокоман. Та то, пане дзею, в нашім селі заносить ся на чварті розбюр Польскі. Хами збунтовали ся пшечіф дзедзіцові. Урадили, щоби ніхто на панське робити не йшов!

Реєтий. Чи то чувано, чи видано? Таже господин дідич і госпожа дідичка не підуть самі жати й косити. Таже комусь робити треба!

Жандарм. Та де, та хто так урадив?

Реєтий. Та ті прокляті гардигали у читальни.

Вокоман. Найліпше, пане дзею, закличмо начних съвядкуф. (Кричить): Мордку! Мордку!

Жид (стає у дверех). Ну?!

Вокоман. Заклич зараз тих людий, що тобі розповіли про новину.

Жид. Ну, людий нема, лише Іван, Гриць уже під лавов, а Гаврило бахура до гайдер поїс.

Жандарм. Зараз най тут Іван прийде на протокол.

Жид (кричить за дверима). Іване! марш до алькира, пан фір кличе тебе до протокул.

Ява IV.

(Втачує ся п'яний Іван).

Жандарм (встає і остро до Івана). Слухай мурго! Говори правду як на сповідн, бо зараз ти буде амініь.

Іван (бе ся в груди). Та я, пане фір, присясто Богу, більше не буду!

Жандарм. Що?! Не будеш правди говорив. (показує ланцюжки). Ади! зараз тя закую.

Іван (шкробає ся в голову). Та то не я, абим так, що ні. Та то отта кріслата Олена. А я їй кау: Олено, не пди, кау, а то люди зобачуть тай на мене зложуть.

Жандарм. Мовчи дурню та слухай, що до тебе говорять.

Іван. Та вже буду, але сто раз присягну, же то не я!

Жандарм. Іване, коли ти був в читальни?

Іван (якійсь час стоїть стовпом). У читальни?

Жандарм. Ая, в читальни.

Іван. Та то Мордко мене післав. Бігме! Ая!

Жандарм. Та я тебе не питаю, хто тя післав, але що ти там чув?

Іван. Та то багато би розповідати (утирає ніс). Не знаю, якби то з кінця.

Жандарм. Та говори хоть і в поперек, а говори.

Іван: Та то кає Мордко: Іване! а я кау гов! А він кає: Іване, хочеш квартиру горівки? А я кау: ая!

Жандарм: Та що мене твоя горівка обходить. Кажи за читальню.

Іван. Та то до того іде. Кає Мордко: Іване, підеш до читальні і розповіши мені усьо, що там учуси. А я кау: Чому би ні? Посилавесь перед тим, піду і тепер. Ну, випив я півкватирок, закусив, закурив люльку тай пішов.

Реєнтий. Ну тай що?

Іван. Та пічо! Приходжу в читальню, а там народу, кау вам, сума сумезна. Ну, прийшов я, та як звичай кау: Добрий вечер панове! — Дай Боже здоровля! Красно мені відповіли. Я став коло порога тай дивлю ся по людях.

Вокоман. А хтож там був?

Іван. Го-го-го! Ціле село! І долішні і горішні.

Жандарм. Говори дальше.

Іван. Ая! Буду говорив! Дивлю ся, усі люди чогось тихо стали. Гейби у церкві.

Реєнтий: Ніби ви знаєте, як у церкві? Та вас церков не виділа хиба як вас хрестили.

Іван: Овва! Перепрашаю ващеці, пане реєнтий, але ви таки за грубо. Бігме Боже, таже я не кальвін — таже я торік на великдень був.

Жандарм. Ну-ну, але чогож то так люди тихо поставали?

Іван. Та бо не перебивайте, я усьо скажу. Ну — роззираю ся я довкола, аж дивлю ся — на столі серед читальні стоїть якийсь паніч. Такий білявий, вусика маленькі, стоїть, кау вам, на столі як свічка. Маркотно ми стало за той тяжкий гріх, бо не годить ся християнинови ані сідати на стіл, де покладають хлібець сьвятий, а той таки, кау вам, з ногами виліз на него. Але гадаю, та що! Таже ціла громада старша ніж я. Та най же другі му скажуть.

Жандарм. І щож той паніч говорив?

Іван. Та бо то й але! Що?! Та де я годен усьо розповісти. Та там було тільки пунтів, палїграфів, — християнин ніяк усього не розбере.

Жандарм. Але такесь щось запамятав.

Іван. Гм, та чому! Та говорив дуже мудро. За людську кривду, за біду, же аж люди плакали. Я сам плакав — бігме ну! Кау вам, пане фір, таке було казанє, що і ви би плакали, як биьте чули.

Казав, аби люди не пішли, праці не розпускали межі жидів. Дуже штудерно говорив.

Жандарм. Ну, а як то зійшло на того, що люди вразили панови не робити?

Іван. Та той панич казав най ся люди допоминають ліпшої плати, аби за дурно на панів не робити. Бігме, добре казав! От хотьби той Мордко, та той пся віра...

Жандарм. Стуль писк! Скажи, що люди на се?

Іван. Та люди, як люди. Стали радитись, аби післати до пана комісію аби більше платив, бо не підуть робити.

Вокоман. А кого, пане дзею, вибрали до тої комісії?

Іван. Та, відав, Николу Наконечного, Василя Савчака, Матія Нагірного та й ще там когось.

Реєнтий. Самих настоящих гардигалов!

(Входить Мордко).

Жид. Чи панове уже скінчили протокул?

Жандарм. Або що?

Жид: Бо мені потрібно Іван.

Жандарм. Та возьми собі його до псьої мамі.

Жид. Ну Іване, чо стоїш? Зажени гуси до стайні, дров нарубай, води принеси, заколиши ди-

тину, виведи кінь до води — ну, скорше, чого стоїш як стовп?

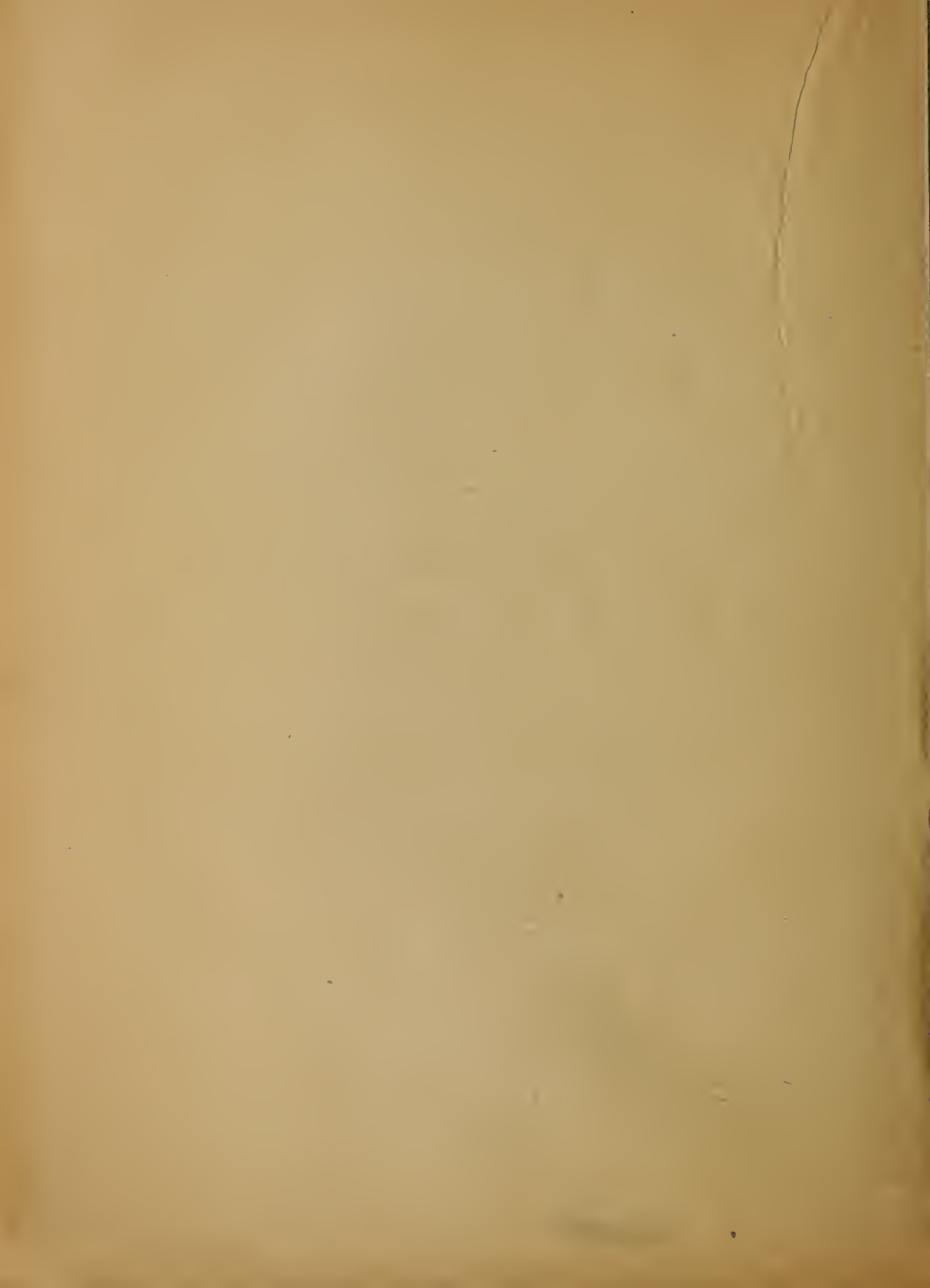
(Іван рушає ся з місця, за ним підбігає жид і витручає за двері).

Вономан. Ну, панове, що робіць? А то хамска шпекуляція!

Реєнтій. Усьому причина хвонетка, Українці.

Жандарм (виступає на перед сцени і говорить до публіки, затираючи руки). Досконала оказія до аванзу! Слідство, шпігунство, арештованє, отсе мій рай! Що мене обходять злодії, розбійники. Галицька жандармерія не на се, щоб за ними вганяти. Не глумім! Пши виборах, подчас страйку і зафше служиць паном, а кунїровати руских хлопів — то небоже роби, а будеш найліпшим галицьким жандармом!

(Заслона спадає).

Д І Я ІІ.

Вільне місце на селі.

Ява І.

(Матій, Никола і Василь розмовляють).

Никола. А чи я вам давно не казав, що з паном не прийде до згоди? Наслухалисьмо лише лайки та ганьби.

Матій. Та по правді він має чого сердитись. В довгах по уха, а тепер прийшла йому уже остатня година.

Василь. А хтож йому винен?! Гуляє, грає в карти, то й знівечив цілий свій маєток. Або він не мав би з чого жити, як би не розпуста? У него прецінь більше ґрунту ніж в цілої громади!

Никола. З лайдаками та лайдачками розпускає гроші, а хотів би, аби люди за півдармо на него робили. На село прийшов дурити.

Матій. Що правда то вже доста нас ся пани накривдили. Прийде передновок, чи в зимі, гаруй

від раня до пізної ночі за тих 20 центів, а жінці 12 або 15 грейцарів пимарить тай по всьому.

Василь: Але, але! Та ще вокоманови курку або гуску в дарунку принесе, аби тя до роботи приймив.

Матій. А у жнива скоро сьвіт ставай, біжи на лан тай жни, щоб ані крижній не розпростував, на своїй страві — а всьо за три шіетки.

Никола. Косаревн півпята шіетки знає платити, але прийди до него, до ліса! За купу гнилого хворосту два риньски заправить.

Василь. Його дідо украв громаді ліс і пасовиско. а він то так уже стиснув усіх, що і жити способу нема.

Матій. Та що зробимо, коли панам усюди правда. І у суді, і в старостві, ба і піп кожної неділі против нас кричить, що ми радикали, бунтівники. а всьо за тоє, що панови коритись не хочемо.

Никола. Ну, та певно! Їм обом наша читальня на перешкодї! Перше, як люди були темні, один кривдив, другий дер, а тепер обом уриваєсь.

Василь. І він ще каже, що він твердоруссекій!

Никола. Такі они всі, тоті твердоруссекі атци і госнодинове! Говорять про історическую Русь, про руссеске письмо і обряд, а з панами та жидами кумають ся та возять усюди.

Матій. Чиста правда! Дивіть хотьби на реєн-того! Член общества, стовп кацанів в повіті, а вічно у корчмі із тим дурним Підскакевичом.

Никола. А піп кожного вечера у дворі, з на-пом в карти грає, а більшу половину церковного ґрунту наймив Мордкови, жидови та ще їй коринма-реви.

Василь. Десь інде по селах, де сьвященники українці, там і читальня, і склен і позичкова ка-са — просьвіта — тверезість, лише нас Пан Біг покарав оттим москвофүлом, що радби і очи ви-дерти, аби веї сліпі були.

Никола. Кацап, жид і пан то є три пявки, що ссуть із нас остатні соки. Один має шандарів, ста-ростів і цілу купу ріжної голоти та робить із наро-дом що сам захоче. Другий, замість Божої науки, вчить нас лизати панську руку, а жид горівкою від-бирає розум, аби цянній нарід ніколи не встав зі сну.

(Підчас цілих сих сходи, видно зза дерев голову підслухуючого реєн-того і жида).

Ява II.

(Входить академик Семен і витає ся з ґаздами).

Семен. Дай Боже здоровля панове! Що до-брого радите?

Никола. Дай Боже і вам! Та от говоримо про нашу біду.

Семен. Про біду? Та щож, бідою об землю тай біді кінець!

Матій. Легко сказати, та не легко зробити.

Василь. Ходили до пана годитись, а він нас нагнав і виганьбив.

Семен. Ну то вам було виганьбити у двоє! Як він щедрий на лайку, то і ви не будьте скупі. Яж вам оповідав, як раз єден війт дістав у писок від старости. А той війт був Бойко, моцний як медвідь. Як не відвине руку, як не лягне сьвітле староство у заїди, аж ся ногами укрив. — Як би таких віїтів та руських хлонів було більше, то певно ніхто не зважив би ся збиткувати над нами.

Никола. Та дайте нам раду що робити.

Семен. Ціла моя рада для вас: страйк! Нехай ніхто із села не піде до пана на роботу, най му на поли постоїть праця, він скоро помякне. Втягніть у змову його наймитів, аби не було кому й худоби його обійти, а виграєте усьо, чого домагаєтесь.

Матій. Дуже добре! Але хто буде годувати тих бідаків, що ані жмені муки не мають в коморі?! Они з нужди подадуть ся і схрунуть.

Семен. Братя! Не думайте, що я із тих, котрі з повним животом кажуть другим голод теріти. І я страйкував. Коли панські, ляцькі професори на університеті у Львові скривдили нас Русинів, ми,

руські студенти-Українці вийшли на страйк, покинули школу. Більша половина із нас лишилася без ґрейцара при душі. Наші тати бідні, то й не мали нам відки помагати. Кожний з нас мусів і учити ся і на хліб заробляти. Та у Львові мож було заробок пайти поміж своїми людьми. Але тепер ми мусіли іти на чужину, у Відень або Прагу. Неодни не мав навіть на дорогу!... Та щож! Громада великий чоловік. Русь-Мати велика спомогла своїх синів. Зі всіх сторін посидали ся щедрі датки. Навіть в далекій американській Русі за нас не забули! Найжеж буде честь і слава руським американським робітникам, що скинули на нас лепту із своїх кєрваво запрацьованих грошей! Честь і слава усім Русинам, котрі підперли свою молодіж у сьвятій борбі за руську нашу справу!

Василь. Пане Семене! Не гадайте, що ми самі за себе говоримо. Ми витримаєм, але бідним відразу треба помочи.

Семен. Чи чули ви що за великий страйк в Америці? Більше ніж 200.000 при твердім угло страйкували майже пів року. Тисячі наших Русинів було між ними. Але жадеи не зрадив справи! Ніхто не зістав хрунем, або як они кажуть, скебом! А прецінь і між ними було богато бідаків. Їх піддержувала „Юнія”, велике і славне робітничє товариство.

Матій. Та в нас ніякого такого товариства нема!

Семен. То правда, але можна зарадити в инший спосіб. Уже тепер наша українська партія збирає жертви на страйковий фонд. Якась часть підмоги приїде і на вашу громаду. Однак тими грошми тре ратувати лише що найбільшійших. Якась часть людей найде заробок у богачів в селі, а решта нехай іде на зарібки до Прус, у Німеччину.

Никола. Та бо наші люди не уміють по німецьки — якжеж там розговорять ся?

Семен. Наша партія завязала комітет, котрий висилає людей на заробок до Німеччини. Він опікує ся людьми в дорозі і наперед робить контракти з німецькими дідичами. І вікт добрий і обходжене людяне і платня гарна. За 2—3 місяці можна заробити красні гроші. Вирочім думаю, що і тут страйк не потреває довго, як тільки потримаєте ся якийсь час у згоді та єдності.

Никола. Дай вам Боже многі літа, пане Семене, за вашу розумну раду. Я міркую, що наші люди не на дармо слухали книжок та газет у читальни та й ваної промови. Ми тепер підемо від хати до хати та ростолкуємо кождому на розум.

Семен. Дай Боже щасливо! А не бійте ся нічого й нічого. Хоть вас будуть і страшити і грозити

ти вам, не піддавайте ся! Також не слухайте кацапського краканя, бо московські Юди тримають з нанами. Боріть ся брата сьміло і завзято, а мусите побороти! (Подає всім трем руки — відходить та ще з дороги кличе): Ага! Щобнєте не забули сказати усїм, аби люди не піли. До корчми ніхто най і не загляне та взагалї треба поводити ся спосїть, але не грозїть нікому! Дайжеж Боже витри-слїть, але не грозїть нікому! Дайжеж Боже витримати!

Усї три: Дай Господи! (розходять ся в право і лїво).

Ява III.

(Мордко висканує на сцену).

Мордко. А пляг' зол ді трейфен! Брех ді кінкес, проклятий пурец! Він буде казало, аби люди в корчму не ходило. Герети?! А з чого я буду жив! Гівалт! Та же то розбїї на гладке дороге!

(З заду підходить реєнтій і підчас послїдних слів жида, кладе руку на його рамени. Несподївано заскочений жид скрикує зі страху „ай вай мір“, але побачивши реєнтного успокоює ся).

Реєнтій. Ну, Мордку, то не только господину дїдичу, але і тобі приходїть остатна година.

Мордко. Ви чули?

Реєнтий. Я подглядал молокососов по наставленію отця Книшоїдова.

Мордко. Ну, і чуло ви, виділо ви того ґанеф, розбійник, що бунтовало дурних ґоїв в корчму не іти?

Реєнтий. Іміяй ушеса сліщати, да сліщит. І мені не заступило — чув!

Мордко. Ну і що ви на тоє?

Реєнтий. А ти що гадаєш Мордку?

Мордко. Я їх всіх у кримінал!

Реєнтий. Та за що?

Мордко. Як то за що? Вони хотять пустити мене з торбами, вони бунтують против пана — то ніч?!

Реєнтий. А хтож їм прикаже панови робити та корчму посіщати? Нині не нащцна!

Мордко. Любий пане реєнтий! Я вас так люблю, що аж сказати не можу — бігме ні! Ви шсьменний, учений чоловік, найдіть яку раду. Мое кепеле з жури уже цілком зісхло.

Реєнтий. Подай Господи! А щож мені, жиде, до твояї журби? Може би яка рада і знайшла ся, але так — видши — на сухо...

Мордко. Ви лиші заходіть до мене, пане Лямполіз, а я уже щось знайду такого, що дуже барз

файн є! Авф майне мунес! Але прошу, конче по-
радьте що на тих ферфлюхте шибеник, а шварце
йур на них! (Відходять).

Ява IV.

(Двох хлопців-школярів з книжками виходять на сцену).

Павлуньо. Юрку, я вже не піду до школи.

Юрко. Та чому?

Павлуньо. Бо наша школа не школа, а Поль-
ща.

Юрко. Але же ти ся не бояв учителеви сказати!

Павлуньо. Або що?! Він питає ся мене: А
гдзє польска ксьонжка? А я кажу: Нема! Цось з
ньом зробіл? кричить, а я кажу: подерєм! Та че-
мусь подарл? Бо я Русин і не хочу ся вчити по
польски. Правда! (сьміє ся) а він став червоний
як когут. (Сьміють ся оба).

Юрко. Алеж то сьмішна історія за тоту Поль-
щу. Якійсь Кракус, відай що кракав, якась дурна
Ванда, що скочила в воду. Або і решта! Єден крুলь
польський Кшивоустий, другий Ляконогі, третий
Локетек, кажу ти брате, саме якесь каліцтво та же-
брота.

Павлуньо. Нема то як наша руська історія!
Мій брат Никола дав ми — знаєш — книжку про-

читати! То раз книжка! Є що прочитати. Кажу ти Юрку, зараз бим пішов в козаки. Ти чув що за Богдана Хмельницького?

Юрко. Та то відай той, що Польщу на сніданє з'їв!

Павлуньо. Ая! той сам! Господи, яка то Русь моцна була!

Юрко. Она і тепер моцна, лише за богато хрунів!

Павлуньо. Боже, Боже! Як доросту, то всіх хрунів на капусту посічу! То ще гірше сто раз ніж Ляхи!

Юрко (показує на сторону і шепче): Ади, ади! Когут іде! Габт ахт!

(Входить жандарм).

Жандарм. А цо ви ту хлопци робіце?

Павлуньо. А вам що до того?

Жандарм. Стуль шик смаркачу!

Павлуньо. Говори до гори! Я по польски не розумію.

Жандарм. Патшце, які мали, а юж гайдамака! Ну, і цо ти тут робиши?

Павлуньо. Що видите то роблю — стою.

Жандарм. А чий то ти такий цікавий?

Павлуньо. А чий би! Тата таї мамі. (Хлопці підсміхають ся).

Жандарм. Та ти зі мнов не жартуй, дурню еден!

Павлуньо. Від того чую то й ся не дивую.

Жандарм. Що ти сказав?

Павлуньо. Та ніч, я кажу, що відай буде дощ.

Юрко. Та ходім, Павле, до дому.

Павлуньо. Та ходім. Шкода тут нашої бесіди.

(Хлопці відходять і зза сцени покривляють ся жандармови, кричачи кілька разів ку-ку-рі-ку! — Жандарм стоїть якийсь час на місци, відтак говорить).

Жандарм. Ото гайдамацьке насїнс! Таке мале, а таке завзяте! На дурня мене обернули, таї пішли. Ой знаю я, відки тая наука виходить. То всьо прокляті радикали та їх читальня. Іду зараз до попа та жида. Они розповідять менї всьо, з ними я пораджу ся. Пан староста казав слїдити за страйком і ужити веїх способів, щоби знищити от-той пожар, який обгортає наш повіт. Добре хоть, що поміж Русинами є ще такі поржондні каплаї, як ксьондз дзекан Кншюїдуф! То сом правдзїві пшпяцєлє нас, Полякуф. (Відходить).

Ява V.

(Вточує ся на сцену паний Іван).

Іван. Бігме Боже, нема правди на сьвітї! Го-го! Може колись і була, але тепер заперли небогу до арешту жиди, пани тай ксьондзи! Даймо на то подлуг' тої читальні. Тажем ходив, тай чув, тай видів — кау вам — гей у церкві. Або той затабачений реєнтій! То-то скотина, то-то худобника — із тої худоби, що з рилом. Він мені приповідає, що до церкви не ходжу. А ти небоже що дня у крилосї вівкаєш та вівкаєш, та що з того. На мнї менше грїха! А він сьвятому місцеви служить, а дїдька за пазухов носить. Бігме, що дїдька! Оттакого лабатового! (показує руками). Коби ви те чули, що я, не бїй ся, знали би ви, хто реєнтій є. На завадї му хлопці, що читають, учуть сяє. На завадї йому, тай попови. Або й Мордко. Роби Іване тай роби, тай кінця нема. Знищив мене той Юда проклятий до ґрунту! Узяв поле, узяв хату, узяв мою силу! Але души не возьме, бігме ні! Сто раз присягну, що ні! Усьо виявлю, най ся дїє, що хоче! (Витягає фляцину зза пазухи і показує людям). Отто моє всьо! (показує на горло). Сюди пішли мої волн тай корови, пішло поле, пішла хата, всьо пішло. Не знаю як, але влізли ся. Тай все не стає! (Бє себе по губах). Та як тебе, та чим уже заткаю?! (Пє всьо і

кидає фляшкою на землю). Брр! Моцна! Нема що казати! Оковитка — кау вам, як золото! (Якийсь час роздумує). Гей! як я був молодий! Усі дівки — кау вам — лили як до меду. Або що?! Та я ще і тепер нівроку собі парубок! Мой! А як заспіваю, на все село чути. Ану послухайте:

Ой під нашим цісариком
Дуже добре жити,
Лише треба панам й жидам
Вірненько служити.

На то пан є, щоб панував,
Жиди щоб здирали,
А ми хлопц, щоб з голоду
Із дітьми вмیرали.

Чи є правда де у світі,
Ой скажіть ми люде,
Та чи в нашім, руськім краю
Колись ліпше буде?

(за той час як він співає, Настуня і Маруся входять на сцену).

Настуня. Здорові були, дядьку Іване!

Іван. Як ся маєте сороки?

Маруся. Ви щось нині веселі! Чи не жени-
тесь дядьку?

Іван. А котра з вас за мене піде?

Настуня. Та обі, присплайте старостів, до котрої хочете.

Іван. Е! Та я за великий пан, абим си хлопку за жінку брав. Ти не видиш, які на мені уборы.

Маруся. То ви дядьку пан! Я і не знала!

Іван. Що ти знаєш! Я з панів пан, з дідів дід, я гербовий шляхтич!

Настя. Ова! Та до вас без бука і не приступай!

Іван. А ти си що гадала. Я є пан над всі пани, бо ся нікого не бою. Як той казав: Голій розбою ся не боїть. Тепер знаєш?

(Зза сцени чути голос Мордна: Іване, Іване, Іване!)

Іван. Проклятий парх! Ані на хвилю спокою не дасть. (Кличе). Та іду вже, Мордку, іду! (Відходить).

Настуня. От бідний чоловік! Запив бідачнско свій розум.

Маруся. На таке горівка приводить!

Настя. Як я ся колись віддам, то ніколи не пуццу чоловіка до корчми! Бігме, що ні! І дома ані крапельки, ані покушати не дам того клятого трунку.

Маруся. Ну-ну! Скажу я Николі.

Настя. Та мій Ішкола тверезий чоловік. Він ніколи не вживає трунку. Його за того і тато мої не люблять.

Маруся. Що правда то правда, а я таки не знаю, за що реситий так до него причепились?! Та то такий гідний парубок!

Настя. Єще який! Але ти кажу, на перехід його не люблять. Кажуть, що він радикал, безбожник, а то, бігме, неправда. Він і молитвослов має, і мені кунив.

Маруся. А мені здає ся, що у тім є і той дурний вокоман, Підскакевич. Щось твої тато занадто часто із ним сходять ся.

Настуня. Може і то бути! Той йолуи переслідус мене на кождім кроці своїми лобощами. Причипив ся як той ренях кожуха!

Маруся. Та що, віддай ся за него, будеш на-нею.

Настя. Ая! Із тих дрібоньких панів, що то кажуть — пани як мак, вуши як біб!

(Дівчата сьміють ся. — Входить Підскакевич).

Підскакевич. Дзень добри паненкам!

Маруся. Та які ми панни! От собі дівчата!

Підскакевич. Та то так, пане дзею, для шку, по паньски.

Настя. Ми ся mezi панів не пхаємо, та не потребуємо панської установи.

Маруся. Ви знаєте, як то у нашій співанці:
(співає):

Ой на горі полукішки,
А на долі снопи,
Най ся пани там не пхають,
Де гуляють хлопц.

Підскакевич. Е! то хлопська пісня, я знаю, пане дзею, не такої, а делікатної, панської (співає):

Слоньце крузь віконце пальцем протикає,
Паніч на паньонко мило сногльондає;
Не патш ти паньонко так слодко на мене,
Бо я цебе кохам, кейби крова целє.

(Дівчата сьміють ся).

Настуня. Нема що говорити! Дуже гарно по паньски виходить! Панич панну любить як коро-ва теля.

(Обі: Ха, ха, ха, ха!)

Підскакевич. Панино Анастазію! (Клякає на одно коліно, Настя відвертає ся). Не роздзірай мого серця своїм сьміхом!

Маруся. Пани вокоман! Таже Настуня не образ, абисьте перед нею клякали!

Настуня. Пане Валентий, не робіть сьміху із себе тай з мене. Будуть люди говорити, що у вас, вибачте, не всі дома.

Підскакевич. Крульово моєй души! Люблю тебе, панє дзею, над усьо!

Настя. Але грошики мого така єще ліпше!

Маруся. А шнапс, (покривляє ся) панє дзею, найліпше!

Підскакевич (встає і зближаєсь до Настуні). А таки ти моєю муєнш бути, чи хоч, чи не хоч. Уперта ти, панє дзею, дівчина, але і я не уступлю.

Настя. А я вам кажу раз на все: відчепіть ся від мене, та даром не тратьте часу. Скорше за чорта лисого віддам ся, чим за вас!

Підскакевич. Ой знаю я ваші дівочкі примхи. Що иншого, панє дзею, хоче, а що инше каже. Возьму я тебе, моє серденько, возьму, а і тепер, панє дзею, щиро поцілую. (Хватає Настуню і хоче поцілувати).

Настя. Проч від мене пройдисьвіте!

(Підскакевич хоче обіймити Настуню).

Настя (кричить). Геї люди ратуйте! Марусю!

(Маруся вимахує руками і кричить Николо! Николо! Надбігас Никола, хапас за кари Підскакевича і копнувши в зад, кидає його на землю. Вокоман зриває ся і прискакує до Николи. Якийсь час борють ся, аж Никола другий раз валить Підскакевича на землю, притолочус коліном тай каже:)

Никола. Вара Ляшку від руської дівчини, а то ти зараз усі кости порохую!

(Заслона спадає).

Д І Я ІІІ.

(Хата Василя Савчака. — У хаті крім господарів зібрана молодіж).

Дівчата і хлопці співають:

Ой під гаєм зелененьким
Брала вдова льон дрібненький
2. { Брала, брала, вибирала
Тай так собі заспівала:

Ой коби я мужа мала
Я бим його шанувала
2. { В срібло, злото убирала
Медом, вином напувала.

Ой там Василь сїно носив,
Його голос го доносить,
2. { Кинув косу у травоньку
А сам пішов до домоньку.

Никола: Чи чуєте Василихо, який ваш чоловік. За вдовцями вганяє, а ви навіть не знаєте.

Василиха. Пильнуй ліпше Николо своєї Настуні, а я вже зі своїм упораю ся. Вважай небоже,

щоби пташки не вхопив яструб. Щось за дуже до неї підскакує Підскакевич.

Никола. Уже він відав по моїй стежці ходити не буде. Навчив я го добре хлопського параграфу!

Настуня (дрочить ся). А можеб ви мною та без мене так дуже не порядкували. Хто то знає, що в дівчини на умі. А як я люблю пана вокомана, то що кому до того!

Маруся. Або нема що любити! Таже то красавець на все село. Хоть зараз малюй. Як то у піснї співають:

Ні ти довгий ні короткий,
Криворукий, кривоногий,
2 { Ще й без верхньої губи
Як цілуєш знати зуби.

Василиха. Та най буде і так, але він пан, а ти Николо простий хлоп. Вважай лише, як би то красно виглядало: вельможна пані вокомониха або пані Валентова. Усі бнсьмо мусіли руки в ясної пані цілувати.

Василь. А то ся моя стара розторкотіла!

Василиха. А ти публіко, то я у тебе „стара” тай ще при людях. Зачекай паничу, покажу я тобі, чи я стара. Матію сідай коло мене.

(Матій жартобливо усміхаєсь і сідає коло газдині — она удає, що примилує ся к нему).

Василиха (жартобливо). Матієчку, серденько, порадь мені що на лютого мого ворога. Нелюба за чоловіка маю, завязав мені молодий вік.

Матій (під ту саму нуту). Тікаймо серце Василюху у широкий сьвіт, за море, за гори.

Василиха. Матійцю, хоч би в Америку з тобою!

Василь. Баба з воза, косям лекше! Щасливої дороги!

Василиха. А ти людоїде, чоловіче з каменя! Абись знав, що наумисне ся лишу тобі на лиху годину!

Василь (жартобливо). Ой людоньки добрі, дівчатка солодкі, потіште хоть ви мене у мойй недолі (пригортає ся до дівчат, ті зі сьміхом відсувають ся від него).

Василиха. Встидав бись ся старигане! Нагадав си бик, як телятем був! А бийте го дівчата від себе!

Никола. Не питай Василю! Як жінці можна раз, то хлопови два. За Матія маєш аж двоє дівчат!

Василиха. А ти знов з язиком. Таке то якесь пискате, пелехате — сама не знаю, де очи у тої Настуні, аби віддаватись за такого медведя.

Никола. Гей не зачіпайте г'аздине, бо вам такої заспіваю.

Василиха. Овва, я ся твоєй співанки бою!

Никола (стає і співає).

Чи ти чула Василихо, як твій муж вмирав,
Як він мені твою хату записав?

Усі разом:

Ой не чула, ой не чула, ой не чула я.

Никола.

Чи ти чула Василихо, як твій муж вмирав,
Як він мені твоє поле записав?

Усі разом:

Ой не чула, ой не чула, ой не чула я.

Никола.

Чи ти чула Василихо, як твій муж вмирав,
Як він мені твої коні записав?

Усі разом:

Ой не чула, ой не чула, ой не чула я.

Никола.

Чи ти чула Василихо, як твій муж вмирав,
Як він мені тебе записав?

Усі разом:

Ой чула, чула, чула, ой чула, чула, чула, ой
чула я!

Василиха. (Сьміє ся і кидає хустков на Николу — бере ся під боки). Ну — вжесь всьої вишівав. Тепер я тобі твоєї заспіваю (співає).

Ой Никола робив кола
А Микита сани,
Ой Микита їде кіньми
А Никола псами.

Усі сьміють ся тай нажуть: Е, та ви перевернули співанку!

(Серед того гамору входить академик Семен).

Академик. Дай Боже добрий вечер!

Усі. Дай Боже здоровля!

Василь. А відки вас Господь приніє так несподівано?!

Академик. Я приїхав умисне до вашого села звідати ся за страйк.

Никола. Та що! Страйкуємо уже цілісенський місяць.

(Входять Павлуно і Юрко).

Павлуно. І ми страйкуємо також пане Семене.

Академик. Хто такий: — ми?

Павлуно. Таже ціла школа!

Академик. Якто — не ходите до школи?

Павлуно. Ні—ми страйкуємо против Польщі.

Юрко. Усі діти подерли польські книжки і не хотять вчити ся по польски.

Академик. Якто? Чи можеж то бути?

Павлуньо. А чомуж би ні? А на щож нам Польщі на Русі?

Юрко. Ми руські діти і своє хочемо знати, не чуже!

Академик. Славно хлопці, добрі з вас будуть козаки. Таких нам треба, не мазгайлів, що від вітру хплять ся. Ну, а що учитель, не сердить ся, не бє вас?

Павлуньо. Найби спробував! Зараз бисьмо го викинули через вікно.

Юрко. Учитель з першу сердив ся, відтак приїхав інспектор, але ми не піддались, ми вислухали а своє робили і робимо.

Павлуньо. І наш єгомосць приходили та намовляли нас конче, щоби ми вчили ся по польски. Діти ся встрашили та споглядали на нас. А Юрко і я лише зирк сюда тай тудя — як не подивимось остро — тай все остало по старому.

Юрко. А як єгомосць вийшли, ми вибігли зі школи, а я кажу до усіх: Ви не слухайте єгомосця, бо єгомосць кацап. Діти питають ся: А то що таке — а я кажу — кацап або хрунь то все єдно.

Павлуно. На катехізм ніколи не прийде, лише пришло реєнтою, а тут зараз прибіг боронити Польщі.

(Чути як хтось лукає в двері — усі стають тихо. — За дверми чути голос жандарма).

Жандарм. В іменю права отвожиць джві!

Никола. Та отворіть си, двері не заперті.

(Входить жандарм, жид і реєнтій).

Жандарм (побачивши всіх і академіка). А, Богу дзеньки, вшнстке пташкі разом.

Академик. Говоріть чогосьте прийшли, не пускайте глуших жартів.

Жандарм. Мільч пан. Пан не відзі, же я в службє.

Академик. Передовсім говоріть до мене по руски, бо я Русин. Після права мені ся то належить.

Жандарм. Го-го, ви пане тепер за право говорите. А я тут прийшов длятого, що ви того права шанувати не вмієте.

Академик. Я вашого казаня ані не потребую, ані не хочу. Говоріть просто до річи.

Жандарм. Спокійно, поволи, любпій пане „скубент”, маємо часу досить!

Академик. Кажу вам в останнє, не будьте блязном, а робіть се, що вам наказано.

Жандарм. Га коли вам так спішно, то вам скажу, що я прийшов вас і ваших товаришів арештувати (показує ланцюжки). Подайте, паничу, білі ручки, най наложу рукавички.

Академик. Яким правом? Покажіть уперед наказ арештованя на письмі.

Жандарм. Покажу вам по дорозі, як будемо spacerovati до міста.

Академик. Ні — ви покажіть мені письмо сейчас, а то я навіть не знаю, хто ви є.

Жандарм. Подивіть ся на мій мундур і зброю — чей ще не осліпли!

Академик. Перший ліпший волоцюга може взяти такий самий мундур і гвер. А я чуючи вашу бесіду і бачучи ваше дурне поведене заключаю, що може і ви є який перебранний батяр або злодій.

Жандарм. Папе пікубенг, мовчіть, бо ужию сили!

Академик. Не раджу вам зі мною бороти ся. Я маю право жадати від вас урядового письма і по всім. Інакше можу вас викинути із хати, в котрій не знаєте прилично поводитись!

Жандарм. Мордку і ви пане реєнтий. Прошу вас посьвідчити, хто я є.

Мордко. То є пан Батяровський, наш постенфірер — дай Боже, аби було вахмайстер!

Реєнтий. Господин Батяровський очень мії ізвістний.

Жандарм. А тепер повторіть тоє, що донеслисьє до постерунку.

Мордко. Я не можу добре по руски — я ся трошки загикаю.

Реєнтий. Я трохи іриглухний. Мордко чув виразнійше.

Жандарм (остро). Та бо говоріть, бо зараз вас арештую за фалшиве донесенє. Говори ти перший, жиде!

Мордко. Ну я виділо на мої власні уха оттих трох тай той пурец на дорозі.

Жандарм. Щож ти чув — говори дальше!

Мордко. Дуже великий вітер було, я не могло чути добре. Я лише видів, як они кричали на пана, і на піп, і на мене, що я таке мало мойре — же аж страх!

Жандарм. Таже ти виразно говорив, що они змавляли ся підпалити фільварок і корчму.

Мордко. Ну, може так і було, я собі тепер не можу добре пригадати. Най пан реєнтій решту скаже, я вже досить сказав.

Жандарм. Ой Мордку, буде зле з тобою, як ти собі всьо не нагадаєш!

Мордко. Як то зле, за що зле?! Що я тому винен, що у мене коротка пам'ять?

Жандарм. Ну, пане Лямполіз, може ви підратуєте свого приятеля.

Реєнтій. Я з євреями не заходжу в ніякі приятельства.

Жандарм. Кінець кінцем говоріть, колисьте мене тут спровадили.

Реєнтій. Я оскаржую сих молокососов за брак уваженія к моєй особі, которе проявляєт ся тим, що викрикують за мною непристойнії прозвіска, називаючи мене кацапом іли хрунем.

(Павлуньо і Юрко вискакують за двері і покривляють ся „хрунь, хрунь”, а від часу до часу коли жандарм говорить, они викрикують „когут — кукуріку”. В тій хвили входить жидівський Іван і стає коло дверей).

Реєнтій. По второму — они є гардиґали. Викинули святії букви ъ, ы, і ѣ а запровадили куцохвосту фонетику.

Жандарм. Щож мене то обходить.

Реєнтий. Бунтують наряд, щоби ніс на друге село на служби і парастаси і оскорбляють і так скуднії мої доходи.

Жандарм. Змилуйтеся та говоріть вже раз розумно. Скажіть як то ви чули за тую змову, де они відгрожувалися спалити дідичів фільварок і корчму.

Настуня. Тату, бійтеся Бога! Говоріть правду та не губіть невинних людей!

Реєнтий. Непослушная дочер, що ти ділаєш оттут. Яж тобі на всегда наказував посіщати тих безбожників.

Настуня. Та я так якоесь із Марусев зайшла.

Василиха. Дивіть люди, що за побожний. Ще й який. Не лиш у церкві але і в корчмі псалтиру читає.

Реєнтий. На всяком місті да хвалить душа моя Господа!

Жандарм. Та вже тихо сидіть баби, дайте скінчити протокул!

Василиха. Ми не є жадні баби, я собі порядна газдиня, а вони господарські дівчата. Може присьвідчити ціле село!

Жандарм. Та най буде і так. Перепрашаю вас, ясновельможна пані!

Василиха. А ти собі не бери мене на сьміх. Ти гадаєш, щось убрав когутячі пера на голову, то я тя ся бою?! (бере ся в підбоки).

(Усі підсьміхають ся).

Жандарм (звертає ся до Мордка). Мордку, слухай уважно, що тебе буду шитати.

Мордко. Ну я слухаю!

Жандарм. Де ти був, коли отсей пан і ті ґазди бесідували з собою на дорозі?

Мордко. Я стояло собі за деревом.

Жандарм. Чи ти там підслуховав?

Мордко. Бігме, що ні! Я ся там сховало за вітер.

Никола. Брешеш жиде, тогди вітру не було.

Мордко. Ну може і не було. Але був дощ, або сніг, або я знаю що!

Василиха. Дивіть ся люди, сніг у Петрівку!

Жандарм. А чув ти, що ті нани говорили?

Мордко. Нехотячи, бігме, нехотячи.

Жандарм. Они говорили за страйк?

Мордко. А зой зол ейх лейбен! Той пурец казало, аби піхто не пішло на паньске.

Жандарм. Щож казали сі ґазди?

Мордко. Воно казало, що будуть бунтовати ціле село!

Академик. То не є жадне бунтованє. Кождому вільно дати добру раду другим.

Жандарм. То ви признаєтесь, що то правда, що ви і ваші товариші підмовили людей до страйку. Алеж се противить ся уставі, се против закону.

Академик. Против якого? Може бути що против паньского інтересу, але ми у Австрії не під небіщков Польщев.

Жандарм. За се саме я вас повинен арештувати. Пан под'юдзаш шпеціф польскей народо-восці.

Академик. Покажіть мені на се уставу, що не вільно згадувати, що Польща небіжка.

Жандарм. Але ви намовляли других до страйку. Се є збродня підбурюваня против сполечних кляс.

Академик. Страйк є законом дозволений у Австрії. Кождому вільно намовляти до законного діланя тим більше, що то є одинокє оружіє робітників і хлопів.

Жандарм. Я ваших наук не потрібую.

Академик. Анї я ваших. Але мушу ся боронити против напасти.

Жандарм. Побачимо! — Ну, Мордку, щож ті панове радили дальше?

Мордко. Ну — пурець кричало, аби люди в корчму не ходило. Ай вай мір! Та то розбій на гладкій дорозі. А гіт ґешефт! З чого я маю жити!

Василь. А з чого люди жиють. Возьми цій, плуг, косу в руки або возьмись за яке ремесло. Не тре людий циганити!

Мордко. Хто, я циган?! Богато я тебе оциганпло?

Василь. Я не такий дурний, але других!

Жандарм. Панє Хлопуф — чи як там паньске назвіско, то є знова збродня пшешкадзаня в провадзеню інтересу.

Академик. То замкніть всіх тих сьвящеників до арешту, котрі виступають против піяньства. Я хочу, аби руський нарід був тверезий а мені не в голові, що буде з жидом. Про мене най і усї скапцаніють!

Василиха. Забирайтесь жиди до Єрусалима! . .

Жандарм. Пропну успокоїть ся та не перешкаджайте мені в уржендованю. Щож там Мордку було дальше?

Мордко. Они кричали, казали, говорили, що всіх жидів треба повісити.

Никола. Брепеш жиде!

Академик. Бреши дальше!

Василиха. А то несій сш!

Жандарм. Спокуй! Кажи Мордку дальше.

Мордно. Я, як то учуло так єї застрашило. Я собі гадало, як мене зобачать то може і зараз повісять.

Василиха. Не зашкодилоби! Меншеб одного шахрая на сьвітї!

Мордно. Потому они ся радили, аби підпалити і корчму і пана і пона!

Жандарм. Чи ти можеш на всьо то присягнути?

Жид. Ну, на що присягати. Я чуло і пан реєнтий чуло. Чи то не досить. Зугже, пане Лямполлиз, чи не так було, як я кажу.

(Реєнтий кашляє і мовчить. В тій хвили виступає зпід порога Іван на середину комнати і каже:)

Іван. Пане фір, я хочу зложити важний протокул. Я розкажу усю правду. То що жид тут говорив, то усьо чистісенька брехия.

Жид (зі страхом і злістю). Марш відси а дїммер гої. Що ти знаєш, ти паскідник, цеявіри, ти дурний хлоп?

Академик. Пане жандарм, скажіть най жид мовчить, най скаже що має сказати Іван. Я того жадаю яко оскаржений.

Жандарм. Та цо такі шйак може поведзець. Єго сьвідоцтво не важне. Ви може його підплатили то й він против жида говорить.

Жид (з утіхою). Пан фір то раз головке, то раз кенеле! Що такий дурень може знати. За бронф, за шнапс він буде брехати, як хто схоче. Він і тепер п'яний як свиня.

Іван. Брешеш жиде, я ще нині трунку і в губі не мав. І як Господь допоможе, не буду вже шив ніколи.

Жид. Хто — ти Іване? Та ти здохнеш як пес без горіфки.

Академик. Пане фірер, я настаю на своїм праві, щобиьте переслухали того сьвідка. Інакше ціле ваше урядованє безправне.

Жандарм (зі злостію). Ну і що ти нам скажеж Іване?

Іван. А того, що нас трох чулисьмо цілу змову ресного з Мордком. Они сиділи в алькири, а я, Гриць і Гаврило булиьсмо у пивниці і чули слово в слово усьо.

Жид. А ти ганеф, а ти злодій, що ти робило в пивниці із тамтими п'як? То ви повертіло тоту д'рку у велике бочке! Я вас зараз в кримінал!

Іван. Щосьмо робили, то робили, то відтак буде о тім протокул. А я лише кажу, що двері від пивниці в алькир були отворені і ми всі три вислухали усю красну раду оттих двох.

Жандарм. Як ви могли усі три чути, чи ви навмисно підслуховали?

Іван. Ні, Ми ввійшли до пивниці, та вже правду скажу, набрати троха горівки, але побачилисьмо сьвітло в алькири, тож боялисьмо ся аби жид не вчув. Посідали ми, аж чуємо говорить жид з реєнтим. А що розмова була цікава, ми дослухали її аж до кінця.

Жандарм. Ну! щож там такого цікавого було?

Жид. Що ви його слухаєте, пане фір, він ганеф, оно моє горіфке крав!

Іван. Та що! Дуже нарікали на все та на усю читальню. Казали, що доконче треба її знищити. Реєнтій радили, аби піти на другі села по людий до роботи і так зломити страйк. Казав, що так пін наш радив вокоманови.

Василиха. Спробували штуки та не удала ся. Завернули ся люди, як ся довідали, що в нас у селі за причина!

Іван. Ну, але жид відразу на те не пристав. Ми лиш чули, як він все доливав та припрошував реєнтного, а як уже добре підпоїв, а він му каже: Пане Реєнтій! Ми мусим засьвідчити оба, що ми чули, що они хотять підналити пана, попа таї мене, що они грозили, що будуть всіх жидів різати та вішати. — Чи не правду кажу реєнтій, Ви, правда, казалисьте, що то страшно, що то гріх у таку біду захвати людий, але жидсько так вас файно підійшов, що наконець згодилисьте ся піти із ним сьвідчити.

Реєнтій. Ще і десятку у руку упхав!

Настуня. Татуню, скажіть всю правду. Не губіть себе і нас!

Никола. Пане реєнтій! Забудьте за вражду. Миж всі христіяне, Русини!

Реєнтій. А як я покажу ся перед єгомосця?!

Настуня. Або вам треба того дяківства! У нас, Богу дякувати, є на чім газдувати.

Реєнтій. Що о минї буде писати „Русское Слово”.

Никола. Плюньте на ту шмату, чиж не видите, що она против нас, хлопів!

Реєнтій. Господни Подскакевич і видіти мене не схоче!

Василиха. Та вам не встид з таким пройди-сьвітом, латкою волочити ся.

Реєнтій. Ну, то уже най буде що буде! Прозиваєте мене хруньом, але таки не хочу гріха на душу брати. (Поважно і поволи). Пане фірер, що Іван сказав, усьо правда — жид просьвідчив фальшиво на усіх тих людей. Мене хотів втягнути у змову і дав мені за се на конто десять ринських.

Академик. Пане ферер, кінчіть свою роботу. За фальшиве зізнанє арештуйте жида.

Жандарм. Не відзе жаднеґо поводу. Фалшиве інформаціє — от і вшиєтко. Але ви стережіть ся пане! На тен раз пуцам вшиєткіх вольно. Лише раджу усім не бавити ся у страйки, у політику. Пан староста заказал політиковаць. Розумно?!

(Відходять оба з жидом. Хлопці зникають. Реєнтій також хоче відходити, але Настуня, Василиха і Никола хапають його за руки. Усі окружають його довкола).

Василиха. Пане реєнтій, останьте з нами, між не вороги.

Никола. Будьте щирим Русинном, пристаньте до нас!

Академик. Покиньте кацапську зволоч, що йде против народа.

Реєнтій. Колиж бо ви гардиґали!

Академик. Радикали, не радикали, ми за руський народ стоїмо!

Реєнтий. Хвалите куцохвосту фонетику!

Никола. Пишіть собі як хочете, букви їсти не дадуть.

Реєнтий. Ідете против ру-с-с-с-кого царя?

Академик. Такий він руский, як Мордко або Підскакевич.

Реєнтий. Та вже сам не знаю, на чім стою.

Настуня. Татуню, тримайте з нами, так нам буде добре!

Реєнтий. Го-го! знаю я дівко, що у тебе на умі!

Василиха. То ще ліпше як знаєте. Настуня і Никола люблять ся, поблагословіть їх.

Реєнтий. Та як то, так не можна. Против обичаю, без старостів, без заручин?

Василь. Ну, Никола, бери мене у старости! Многі літа реєнтотому!

(Всі обступають старого, підносять на руки і співають Многая літа!)

Реєнтий. Ну! і за мінутку зробили з мене гардигала!

(Вбігають хлопці і кричать:)

Павлуно. Мордко всі бебехи пакує! Вїзджає з села!

(Всі кричать: Славно, славно!)

Юрко. Дідич громаді продає село!

(Всі: Славно, славно!)

Реєнтій. Коби ще наш єгомосць пішли на другу парафію!

Хлопці. А нашого учителя дали на Мадзури!

Академик. Ну брата! Чи варта страйкувати? Уже двох пявок збулисьєте ся з села. Викуните від пана ту земельку, що наші козаки від Турків боронили, що наші діди-прадіди потом поливали. Ще й придбалисьєте щирого приятеля для хлопської нашої руської справи в особі пана реєнтого (бере за руку реєнтого). О коби так усї збаламучені пристали до нас, коби защезли хрупї на Русі — встане Україна велика і славна без хлопа і пана, де будуть лиш самі вольні брата Русини!

Никола. Честь і слава най буде тим, що не цурають ся хлопа, робітника, а ведуть його до сьвітла, до добра.

Іван. І я кажу, аби ся такі люди не переводили, аби на камені росли. Посилав мя Юда у читальню шпігувати, а я си до голови взяв!

Академик. Дякуємо вам щиро Іване. Якби не ви і реєнтій, мусїлиб ми посидіти у Івановій хаті.

Та не гнівайте ся, як вам ще де-що доложу. Перестаньте пити, бо п'янство найгірше нищило і нищить руський народ.

Іван. Оттут перед Господом Богом та перед усіма вами прирікаю і присягаю, що на віки покидаю п'янство а буду тверезо жити.

Академик. От еще одна побіда сьвітла над темнотою. Дай Боже, щоб усюди так славно страйк закінчив ся!

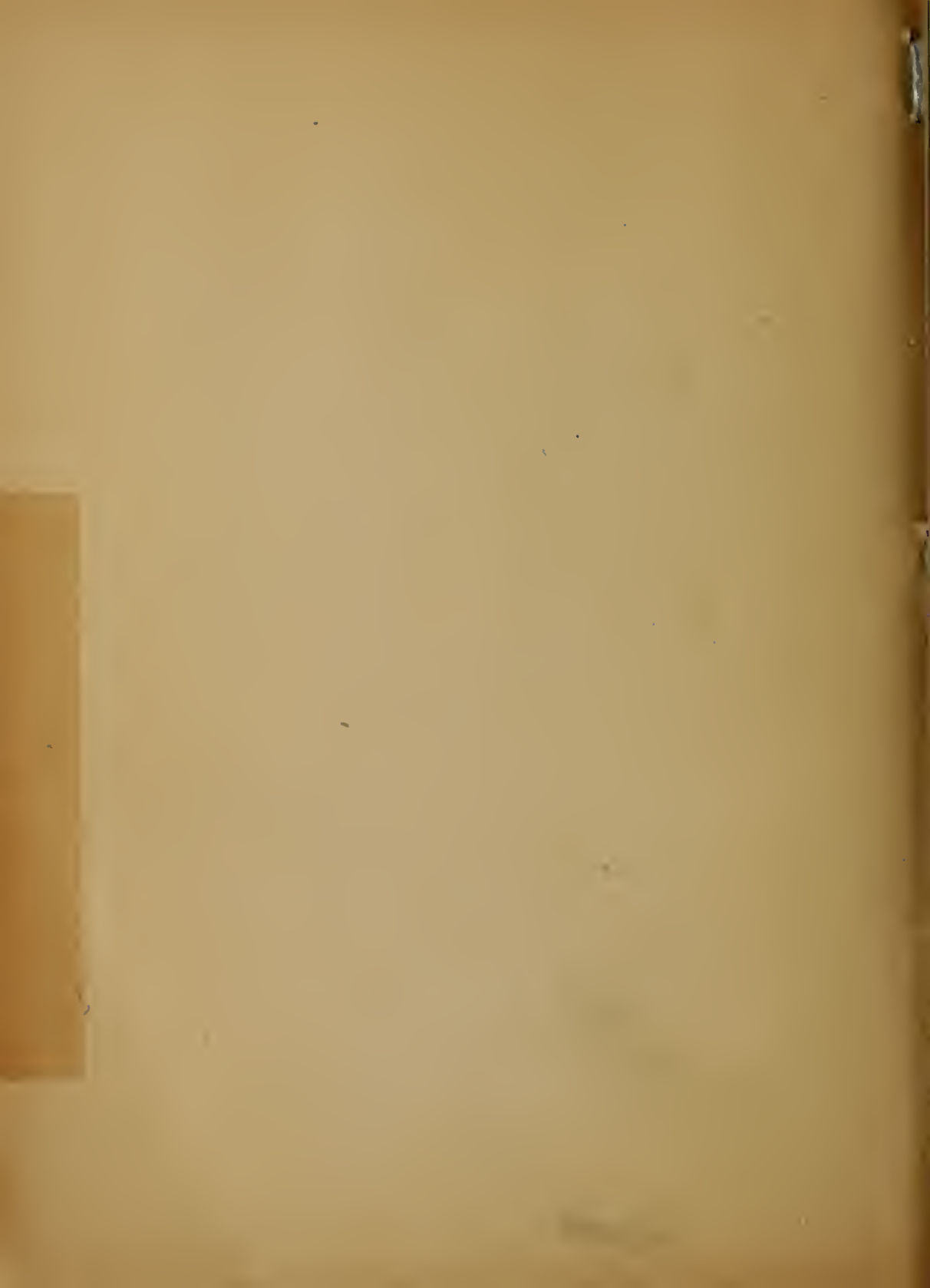
Василь. А тепер, коли сьмо побідили і виграли справу, засьпіваймо хором наш хлопський гимн.

Усі співають:

Який то вітер шумно грає
Від Буга, Сяна і Карпат і т. д.

К О Н Е Ц Ь .

Спис і цінник книжок

які можна дістати в „Свободі“.

- Абу Касимові калці. — Арабська казка. Написав Іван Франко. — Ціна 30 цнт.
- Американський гимн „Май Контри” під нотами в українським перекладі. — Ціна 10 цнт.
- Американець, веселий образ з життя народу зі співами, в трох діях. — Ціна 15 цнт.
- Американські трости. — Ковбок. (Казка.) — Емігранти. — Дні нашої слави і недолі. — Ціна .. 15 цнт.
- Амалюнга. — Займаюче оповідане з часів боїв між Європейцями а Індіанами в півн. Америці.—Ціна 20 цт.
- Байки-небилиці. — Ціна 10 цнт.
- Буквар для дітей першого року науки. — Ціна wraz з пересилкою 30 цнт.
- Блудний син. Образ з життя наших вперселенців в Америці у 4 актах зі співами. — Ціна 25 цнт.
- Богдан Хмельницький в Галичині (2 ілюстрації). — Письмо (6 ілюстрацій). — Фляшка горівки. — Не в добрий час (4 ілюстрації). — Дні нашої слави і недолі. — Ціна 15 цнт.
- Вічевий співаник. — Ціна 5 ц.
- Вертел. Сцепічна картинка для колядників, що ходять по хатах в часі Різдваиных Свят. — Ціна.. 5 цнт.
- В неволі темноти. — Комедія з життя русько-американського народа в 3 актах. — Ціна 25 цнт.
- Весела книжочка з 17 образками. — Гумористично-сатиричний збірник для сумних людей. — Містить в собі багато сьмішних віршів, дотепів і оповідань. — Ціна 35 цнт.
- В старім і новім краю. — Образ з сучасного життя в 4-ох відслонах. Дуже весела штука для амторських театрів. — При кінци сеї книжки находить ся сьмішне оповідане „Стадник”. — Ціна 25 цнт.
- Вода в природі. — Уміркований та щирий. (В. Винниченко). — Заграй. — Останки „Фортуни”. — Дні нашої слави і недолі. — Ціна 20 цнт.

Гостина св. Николая, драматична гра для дітей. —	
Ціна	10 цнт.
Галицькі анекдоти. (Гумор. оповідання). — Ціна	10 цт.
Галка смерті. — Ціна.....	5 цнт.
Дещо про звірята, рослини, каміне і скали. — В сій книжці знаходять ся около 200 цікавих образків звірят, птахів і риб з докладним описом, де вони живуть. — Ціна	30 цнт.
Геновефа. — Ціна	30 ц.
Дещо про права і суди в Злуч. Державах, а особливо в стейті Пенсильвенії. — Ціна	10 цнт.
Дорога до свідомости: Капітал і праця.—Ціна	10 цнт.
Дорога до свідомости: Борба клас і длячого робітники організують ся. — Ціна	10 цнт.
Два брати, з байок Братів Грімів. — Ціна..	15 цнт.
Емігрант. — Дуже веселі пригоди з життя емігранта. — Ціна	15 цнт.
Жите Ісуса Христа	1.25
Жите і твори Івана Франка. — Ціна	10 цнт.
Жите, зарібни, організації і т. п. в Злуч. Державах. — Дуже цікава розправа про відносини праці і життя в Америці. — Ціна	15 цнт.
Журавлі. — Зміст: Журавлі (вірш). Закутник (оповідане). Новітні гайдамаки (вірш). Пісні про Канаду. Пайлот Бют, оповідане про судьбу молодого робітника-емігранта. Звідки бере земля тепло. — Ціна	15 цнт.
Жіночий язик, індійська казка. Невдалий линч, оповідане. — Ціна	15 цнт.
Жінка і її значіне в суспільнім житю. — Сільський хірург (з ілюстрації). — Смерть отамапова. — Дурень. — Дні паншої слави і недолі. — Ціна	15 цнт.
Жителі Марса. — Ціна	10 цнт.
1. Жовнір. II. Оферма. Новеля з військового життя. — Ціна	10 ц.
3 кого ся насмівують, з того люди бувають. — Посол Петришин. — Модний адвокат. Збірка оповідань. — Ціна	10 цнт.
Збірка повісток. — Ціна	10 ц.
За сестрою. — Є се найгарнійше оповідане з козацької старини, сучасного письменника Андр. Чайковського, яке дотепер вийшло на американській Русі. — Ціна	35 цнт.

- З ріжних нив.** — Зміст: Вся людська твар з хвалою прийде (вірш). Чого нам дійсно потреба. Не плоти радн, не плоди (вірш). Найбільший духовий поет (Данте Алігієрі). Михайло Петрович Старицький, батько українського театру і визначний український поет. Як будуть іти шани? Ангел та нустьєлик (оповіданє). Дещо цікавого із природи і науки. Зі світа. — Ціна 15 цт.
- Зуб за зуб** (оповіданє). — Бом (з каліфорнійського житя). Судьба сьвітів. Назва „Русни”. — Ціна 10 цт.
- З великої європейської війни** з многими образками з поля війни. — Ціна 50 цт.
- Іцко-Сват**, комедія в одній дії. — Ціна 10 цт.
- Іван Дурак** та інші оповіданя. — Ціна 25 цт.
- Історія заложєня Злучених Держав Північної Америки.** — Самсон. — До тих, що сьміють ся з пияної людини. — Як Спійка щось по ночи водило і що то було? (1 ілюстрація). — Бог на землі (Індійська казка). — Свати. — Дні нашої слави і недолі. — Ціна 15 цт.
- Казки за циганів.** — Ціна 10 цт.
- Казки про жидів.** — Зміст: Як Іван жидів мудрував. Вандрівка Івана з жидами. Як Іван водив жидів на гриби, а відтак у ставі потопив. Мужик з жидом в спільці. Пан і жид. Казка про жиди. Як жид Русина правував. — Ціна 15 цт.
- Книжочка рахункова.** — Дуже практична книжочка до обчислюваня всяких рахунків; вона є пожиточна так для бизнесменів як і для робітників. З додатком деяких цікавих відомостей. — Ціна 30 цт.
- Коротка історія Руси** до зруйнованя Січ. Містить богато образків руських князів і гетьманів. Ціна 10 цт.
- Конець „Титаніка”,** правдивий опис морської катастрофи. — Ціна 40 цт.
- Лис Микита.** З пімецького переробив Іван Франко (23 ілюстрацій). — Ціна 40 цт.
- I. Листи з пекла. II. Лист шинкаря до чорта** і інші оповіданя. — Ціна 25 цт.
- Мужицька доля.** Збірка оповідань. — Ціна ... 10 цт.
- Марія.** — Зміст: Марія (уривок з поеми Т. III.). На чужині (вірш). Скором (оповіданє). Рік 1903-тий в старім краю. Людоїдство в Конго. Клопоты кума Софрона (вірш). — Ціна 10 цт.
- Многострадальний народ.** (Огляд історії українського народу). — Ціна 20 цт.

- Невольник, драма в 5-ох діях зі співами і танцями. Усценізував Карпенко Карий (Тоблевич) після поеми Т. Шевченка. — Ціна 15 цт.
- Найкрасші пісні, як: вояцькі, коломийки, любовні, жартобливі і думки. — Ціна 20 цт.
- Навернений грішник. — Ціна 20 цт.
- Народний рух австро-угорських Русинів.—Ціна 20 цт.
- Напад на Січ. — Ціна 5 цт.
- Не снує душі живої!... Присвята українському народови в Злучених Державах і в Канаді в тяжких хвилях його життя, на зараню великих надій для покріплення духа. — Ціна 15 цт.
- Ой не ходи Грицю, та на вечерниці. Народна драма зі співами в V. діях М. П. Старицького. (В перерібці Александрова. — Ціна 30 цт.
- Оповіданє про Алї Бабу і сорок розбійників. Арабська казка. — Ціна 20 цт.
- О підземних скарбах. — Првродна розвідка про всякі мінерали, находячі ся в землі і як втворюєть ся з них річи необхідні в житю людий. — Ціна .. 25 цт.
- Оповіданя про заздрих Богів. — Ціна 10 цт.
- Огонь на услугах чоловіка (з ілюстрації). Становище п'яницї. — Янко Музика. — Свинячий сип. — Дні нашої слави і неволї. — Ціна 15 цт.
- I. Олекса Довбуш і карпатські опришки. II. Цїсар і ігумен. Баллада. З німецького переклав Іван Франко. — Ціна 10 цт.
- Порадник для женщин, що хочуть бути здоровими. — Ціна 15 цт.
- Порадник для залюблених або як писати любовні листи. — Ціна 35 цт.
- Провідник, практичний підручник до науки англійської мови без помочи учителя з доданєм словаря. — Ціна \$1.50
- Портрет Т. Шевченка, поменьшене портрету славного артиста-маляра Ф. Красіцького. Величина 13x16 цалів на тривалім папері. — Ціна 20 цт.
- Під прапором свободи. Вибір патріотичних деклямацій. — Ціна 30 цт.
- Пісні про Канаду і Австрію. Пригоди з життя емігрантів, писані вершом. — Ціна 40 цт.
- Покуса. — Зміст: Покуса (оповіданє). З практичної школи (оповіданє). Я тут голова (оповіданє). Пісня про Канаду. 11.000 метрів над землею. Руському серцю (вірш). Вік людий, звірят і рослин.—Ціна 10 цт.
- Повна збірка веселих віршів Степана Руданського. — Ціна 55 цт.

- Принц і нуждар. Дуже запімаюче оповідане славного американського писателя Марка Твєйна в перекладі В. Держируки. — Ціна 50 цнт.
- Причта про садівника та інші оповідання, гуморески і сатири. — Ціна 40 цнт.
- Промови, деклямації і желаня на хрестинах, заручинах і весілю для нумів, старостів і дружбів.—Ціна 10 цт.
- Про конець світа. — Ціна 15 цнт.
- Про нутро землі (з 22 образками). — Розкази про будову землі і її передпотопові здобутки.—Ціна 25 цт.
- Про Христофа Колюмба та відкритє Америки (2 ілюстрації). — Закон не спинить п'янства, тільки вихованє. — Річ Ван Вінкель (Вашінгтон Ірвінг). — Дні нашої слави і недолі. — Ціна 15 цнт.
- Руський шукар. 212 гарних штук до забави. — Зміст: Часть I. Забави фізичні і хемічні. Часть II. Штуки з картами. Часть III. Штуки рахункові. Часть IV. Штуки жартібливі. — Ціна 50 цнт.
- Рицар і смерть. — Ціна 5 цнт.
- Розмова Поляка з Русином. — Дуже веселїй вірш, в котрім Русин висьміває польську пиху.—Ціна 10 цт.
- Релігійні вірваня старинних народів. — Зміст: Релігія Єгиптян. Релігія Халдейців. Первісна релігія Індусів. Існовідники релігії Брама. Релігія Буддв. Релігія Перзів. Релігія Жидів. Релігія Греків. Релігія Римлян. — Ціна 20 цнт.
- Русько-англійський тлумач, з котрого можна дуже скоро навчитись англійської мови. Сторін 256, тверда оправа. — Ціна 60 цнт.
- Різдвяна ніч (з 10 образками). — Ціна 10 цнт.
- Степові люди. — Оповідане з життя в донських степах. Ціна 15 цнт.
- Страшна німста. — Оповідане М. Гоголя з козацьких часів (з многи образками). — Ціна 20 цнт.
- Сьпівомовки 40 цнт.
- Стрілья на смерть! — Робітнича драма в 1-їй дії. (Для аматорських театрів). — Ціна 15 цнт.
- Страйн. — Сценічний образ в трох діях з життя хліборобів в Галичині. (Штука для аматорських театрів). — Ціна 20 цнт.
- Сьвято весни. — Ворог між нами. — Христос Воскрес. — До часу збанок воду носять (2 ілюстр.) — Тополя (1 ілюстрація). — Мати. — На Великдень. — Старинний звичай. — Дні нашої слави і недолі. — Ціна 20 цнт.
- Свєкруха. — Комедія в 3 діях 25 цнт.

- Товариска ворожка, для веселої розривки в кружку знакомих. — Зміст: Ворожене будучности для женщин. Ворожене будучности для мужчин. — Ціна .. 15 цт.
- Тарас Шевченко (17 ілюстрацій). — Ціна .. 20 цт.
- Український сьпіванник. — Ціна 40 цт.
- Хлопська доля. — Ціна 5 цт.
- Хто з чого жиє? (Розвідка на тлі економічним). — „Земля рече”. — Ціна 15 цт.
- Через кордон. (Цікаві розкази емігранта). Емігрант. (вірш). — Ціна 15 цт.
- Чародійні пригоди убогого Омара і султанової дочки Зуліми. — Ціна 20 ц.
- Що стало ся з Рудольфом або трагедія на замку Маєрлінг. — Ціна 60 цт.
- Що то є книжка? — Початки козаччини (з 5 образками). — Козачий кістяк. — Кіндрат Бубнієнко-Швидкий. — Дні нашої слави і педолі. — Ціна 20 цт.
- Як стати горожанином Злуч. Держав та інші практичні відомости. — Ціна 25 цт.
- Як пан собі біди шукав, оновід. Ів. Франка. — Ціна 15 ц.
- Як мужик ходив до царя правди шукати (оповідає). З гір (вірш). За землю (оповідає). Сьвіт без Аллага (арабська байка). Як вовк пімстив ся на царевн (казка). — Ціна 15 цт.
- Які то є люди на землі? (з 22 образками і 2 мапами). Дуже цікава розвідка про всі раси людий і їх житє. — Ціна 50 цт.
- Як писати листи або найновійший і найпрактичійший Русько-анг. ллетівник. — Ціна 75 цт.
- Як закладати читальні і вести бібліотеки. — Чому рік має 365 днів. — Що таке грім. — Алькоголь, повільна отруя. — Шянок. — Чотири дні. (Всеволод Гаршин). — Заповіт Ярослава Мудрого. — Дні нашої слави і педолі. — Ціна 15 цт.
- І. Як мене вибирали дружбою. — II. Цісарський соловій. — Ціна 10 цт.

Гроші належить посилати на поchtовий або експресний моні-ордер на імя, яке подано у понизшій адресі.

„S V O B O D A”

83 Grand Str.,

Jersey City, N. J.

ПОРТРЕТ Т. ШЕВЧЕНКА

дуже гарний, поменшене портрету славного артиста-маляра Ф. Красицького. Величина 13x16 цалів. Портрет вибонаний дуже удатно і на тревалім папери.

Ціна 20 цнт. враз з пересилкою.

Рівнож поручаємо листовий папір з вінетами: Т. Шевченка, М. Лисенка, Івана Франка, Б. Хмельницького і М. Драгоманова. Ціна за 12 штук враз з ковертами всего 25 цнт. разом з коштами пересилки.

„S V O B O D A”

83 Grand Str., Jersey City, N. J.

КУПУЙТЕ! НОВІСТЬ! КУПУЙТЕ!

● ЛИСТОВІ ПАПЕРИ ●

до родини, свояків, знайомих і др.

На кождім листі находить ся відповідний віршик прикрашений гарною трикольоровою вінетою в народних мотивах і три сторінок лінтованих до писання.

Цілість складаєсь з 26 ріжнородних листів.

Ціна 75 цнт. — Поодинокий листок коштує 4 центи. Пересилку оплачуємо самі.

Для перепродавців даємо значний опуст. Замоваля враз з належностію (принимаємо також почтові марки) належить висилати на адресу:

„S V O B O D A”

83 Grand Str., Jersey City, N. J.

НАЙНОВІШІ ВИДАНЯ

які можна набути в друкарні
„СВОБОДИ“

- Вічевий співаник. — Ціна 5 ц.
Ой не ходи Грицю, та на вечерниці. Народна драма зі співаними в 5-х діях М. П. Старицького. (В переробці Александрова. — Ціна 30 ц.
Невольник, драма в 5-ох діях зі співаними і танцями. Усценював Карпенко Карий (Тобилевич). Після поеми Тараса Шевченка. — Ціна 15 ц.
Свекруха. — Комедія в 3 діях 25 цнт.
Геновефа. — Ціна 30 ц.
Збірна повісток. — Ціна 10 ц.
За сестрою. Є се найгарнійше оповідане з козацької старшини, сучасного письменника Андр. Чайковського, яке дотепер вийшло на американській Русі.—Ціна 35 ц.
І. Жовнір. II. Оферма. Новеля з військового життя. — Ціна 10 ц.
Лис Микита. З німецького переробив Іван Франко (23 ілюстрації). — Ціна 40 ц.
І. Оленка Довбуш і карпатські опришки. — II. Цісар і ігумен. Баляда. З німецького переклав Іван Франко. — Ціна 10 ц.
Казки про Жидів. — Ціна 10 ц.
Чародійні пригоди убогого Омара і султанової дочки Зуліми. — Ціна 20 ц.
Повна збірка веселих віршів Степана Руданського. — Ціна 55 цнт.
Русько-англійський тлумач, з якого можна дуже скоро навчитись англійської мови. Сторін 256, тверда обкладинка. — Ціна 60 ц.

—0—

Замовлені книжки відсилаємо відвратною поштою. Гроші належить прислати враз з замовленням. Срібних грошей канадійських і марок (стемців) не приймаєсь.

Замовлення належить вислати на адресу:

„S V O B O D A“

83 Grand St.,

Jersey City, N. J.